

Офіс Координатора проектів ОБСЄ в Україні
Харківський інститут соціальних досліджень

КОДЕКС ПОВЕДІНКИ МОНІТОРА

ХАРКІВ
«ПРАВА ЛЮДИНИ»
2007

Видання цього кодексу було здійснено в рамках проекту
*«Впровадження механізму моніторингових інспекцій
ІТТ МВС України»* за фінансової підтримки
Офісу Координатора проектів ОБСЄ в Україні

Автори: кандидат соціологічних наук, Ю. Белоусов,
кандидат соціологічних наук, А. Черноусов,
кандидат соціологічних наук, Д. Кобзін

Укладачі кодексу висловлюють щире подяку учасникам
тренінгів *«Впровадження механізму моніторингових інспекцій
ІТТ МВС України»*, які відбулися протягом жовтня 2006 р.
у м. Ялта, АР Крим, а також 6-10 листопада 2006 р. у м. Харків
за слушні зауваження та небайдуже ставлення до ідеї
реалізації механізму моніторингових інспекцій ІТТ МВС
України. А також особисто народного депутата України
К. Левченко, Співголови ХПП Є. Захарова та В. Брущенка

Кодекс поведінки монітора мобільної групи
з моніторингу забезпечення прав і свобод людини
та громадянина в діяльності органів внутрішніх
справ. – ХІСД, 2007 р. – 32 с.

Даний кодекс є першою спробою уніфікувати діяльність мо-
більних груп з моніторингу забезпечення прав і свобод людини та
громадянина в діяльності органів внутрішніх справ України, який
містить практичні рекомендації, етичні принципи та дилеми щодо
здійснення моніторингу, складання звітів, підготовки повідомлень
для ЗМІ, інтерв'ювання осіб, які утримуються у спецустановах
МВС України.

© Ю. Белоусов, А. Черноусов, Д. Кобзін, 2007

КОДЕКС ПОВЕДІНКИ МОНІТОРА

ПРЕАМБУЛА

Мобільні групи є результатом кількарічної діяльності великого колективу людей, спрямованої на загальне оздоровлення ситуації із дотриманням прав людини в Україні. Процес їх створення й діяльності пов'язаний із значною кількістю складнощів, зокрема, неготовністю до новітніх форм взаємодії як з боку державних інституцій, так і з боку представників цивільних структур або громадянського суспільства. Саме тому, кожний учасник мобільної групи в ході візиту повинний пам'ятати, що уся його діяльність знаходиться «під прицілом» й відповідально ставитися до своїх висловлювань і вчинків.

МОНІТОР ПОВИНЕН:

1. В ході моніторингу керуватися високими моральними принципами и надавати пріоритет правам людини порівняльно з інтересам будь-якої особи, організації, партії або державної установи.

2. За будь – яких обставин дотримуватися законів України й міжнародних стандартів прав людини.

Які нормативно-правові акти повинен знати й дотримуватися монітор?

Конституція України

Кодекс України про адміністративні правопорушення

Кримінально-процесуальний кодекс України

Закон України «Про міліцію»

Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»

Закон України «Про звернення громадян»

Закон України «Про попереднє ув'язнення»

Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави»

Постанова Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 р. № 49 «Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку»

Наказ МВС України від 11.12.2005 р. № 1243 «Про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини»

Наказ МВС України від 31.08.2006 № 894 «Про організацію діяльності постійно діючих мобільних груп з моніторингу забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності органів внутрішніх справ»

Наказ МВС України № 485 від 18.09.1992 р. «Про заходи щодо подальшого вдосконалення діяльності чергової служби органів внутрішніх справ України»

ПОСТАНОВА КМУ від 16 червня 1992 р. № 336
«Про норми харчування осіб, які тримаються
в установах кримінально-виконавчої системи,
ізоляторах тимчасового тримання, приймаль-
никах-розподільниках та інших приймальни-
ках Міністерства внутрішніх справ»

МВС України, Державний департамент України
з питань виконання покарань Наказ № 300/73
від 23.04.2001 «Про заходи щодо дотримання
законності при затриманні осіб, підозрюваних
у вчиненні злочину, обранні щодо них запо-
біжного заходу у вигляді взяття під варту та
додержанні встановлених законом строків за-
тримання і тримання під вартою під час досу-
дового слідства»

МВС України Наказ № 185 від 22.02.2001 «Про
затвердження Інструкції з оформлення матері-
алів про адміністративні правопорушення»

Наказ МВС України від 14 квітня 2004 р. № 400
«Про порядок приймання, реєстрації та роз-
гляду в органах і підрозділах внутрішніх справ
України заяв і повідомлень про злочини, що
вчинені або готуються»

Наказ МВС України від 18.09.1992 р. № 552
«Про затвердження Положення про спеціальний приймальник при органі внутрішніх справ для утримання осіб, підданих адміністративному арешту»

Факультативний протокол до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання

Тримання під вартою в поліції: «Основні» розділи із Загальних доповідей Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (КЗК)

Європейська Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод

Чи обов'язково монітор повинен бути юристом за фахом?

Ні, мандат й особливості діяльності такі, що учаснику мобільної групи не обов'язково бути юристом. Звичайно, наявність юридичної освіти й практики значною мірою допоможуть у розу-

мінні того, що він побачить й почує в ході візиту, а також підкажуть, на що, в першу чергу, звернути увагу. Однак, вивчивши нормативні акти, що регламентують діяльність мобільних груп, фахівець іншої галузі, пов'язаної із роботою з людьми (психолог, медичний працівник, соціальний працівник, педагог тощо), може бути достатньо ефективним. У будь-якому випадку, учасник мобільної групи повинен знати нормативну базу, щоб обирати адекватну лінію поведінки у різноманітних ситуаціях в ході візиту, а також правильно інтерпретувати те, що він/вона побачить або почує.

Які обставини можуть призвести до порушення монітором законів та/або прав людини?

Не виключено, що можуть виникнути ситуації, коли монітор опиниться у стані ризику порушення закону або прав людини. У кінцевому випадку, йому/їй приймати рішення, яку лінію поведінки обирати у тій чи іншій ситуації, й особисто нести відповідальність за свої дії. Серед обставин, які можуть призвести до ризику порушення монітором прав людини, норми закону,

варто зазначити, в першу чергу, – незнання законів й мандата мобільних груп з моніторингу забезпечення конституційних прав та свобод громадян. Відправляючись до підрозділу міліції, кожний член мобільної групи повинен знати, що він/вона може запитувати, вимагати, говорити й робити, а які його/її дії будуть виходити за межі мандата учасника мобільної групи.

Іншою обставиною, яка може негативно вплинути на поведінку учасника мобільної групи в ході візиту, є неповне уявлення про права людини й способи їх захисту.

Таким чином, кожний монітор повинен достеменно знати нормативно-правову базу діяльності в ході візиту й *завжди* виходити з пріоритету закону й дотримання прав людини у будь-якій ситуації.

3. Працювати з повною віддачею під час підготовки та в ході моніторингового візиту, а також – під час підготовки звіту

Для чого люди беруть участь у діяльності мобільних груп з моніторингу

забезпечення конституційних прав та свобод громадян?

Підстави участі правозахисників, науковців, працівників міліції у виїздах мобільних груп можуть бути визначені через особисті мотиви кожного з її учасників, але серед загальнорозповсюджених є такі:

- ◆ високий рівень правосвідомості та правової культури особистості;
- ◆ відповідальне та небайдуже ставлення до проблем дотримання прав людини;
- ◆ прагнення підвищення професійного рівня;
- ◆ збирання емпіричних даних про стан дотримання прав людини;
- ◆ необхідність реагування на порушення прав людини з метою відновлення соціальної справедливості;
- ◆ відвідання місць утримання затриманих осіб необхідне для забезпечення високого рівня довіри місцевої громади до органів міліції.

Що відбувається із результатами діяльності мобільних груп

з моніторингу забезпечення конституційних прав та свобод громадян?

Власне сам візит мобільної групи є величезним результатом, тому що відвідування є суттєвим «запобіжником» проти тортур та жорстокого поводження. Рекомендації та спостереження, які містяться у звітах, повинні розглядатися як обов'язкові до виконання, а ті, які містять ознаки дисциплінарного порушення, злочину повинні бути перевірені в ході службового розслідування у встановленому законом порядку. Виявлення системних порушень та порушників, які систематично припускають такі порушення [прав людини], виправлення ситуації, притягнення порушників до відповідальності, покращення ситуації із поводженням з затриманими – це є кінцевим результатом діяльності мобільних груп.

Чому звіт має бути складений якісно й у визначений термін?

Не зважаючи на те, що сьогодні відбувається лише становлення національної системи відвідування місць несвободи, всі звіти за ре-

зультатами діяльності мобільних груп збираються та аналізуються. Вони є предметом аналізу як для правозахисних організацій, так і для Міністерства внутрішніх справ, розглядаються на засіданнях регіональних й Громадської ради з питань забезпечення прав людини при МВС України. Саме тому, дані, отримані в ході відвідування, тим більш цінні, чим вони, по-перше, якісніше і вчасно оброблені й запропоновані на розгляд, а по-друге, чим більш актуальними вони є. Надання звіту про роботу мобільної групи через місяць або пізніше після поїздки, знижує його цінність. Кожний учасник мобільної групи повинен розуміти, що складова части його/її місії полягає не лише у відвіданні ізолятору тимчасового тримання, але й у передачі в максимально стислий термін якісного звіту про відвідування.

4. Суворо дотримуватися усіх вимог режиму ізоляторів тимчасового тримання й органів та підрозділів міліції.

Які особливості поведінки у ізоляторах тимчасового тримання?

ІТТ – є режимним об’єктом органу внутрішніх справ, призначеним для тимчасового тримання затриманих і взятих під варту осіб, засуджених, осіб, яких підозрюють у занятті бродяжництвом та жебрацтвом. Забезпечення охорони цих осіб, своєчасне доставляння на судові засідання, виконання режимних заходів є одними з головних завдань роботи ІТТ. Під час відвідання члени МГ повинні чітко виконувати всі вимоги правил поведінки в ІТТ: не заносити пристрої зв’язку, зброю, інші заборонені речі; не втручатися у виконання покладених на персонал ІТТ обов’язків тощо.

**Чому в ІТТ необхідно
суворо дотримуватися
правил поведінки?**

Правила в ізоляторах тимчасового тримання розроблені не для того, щоб знущати над будь-ким або принижувати чийсь гідність. У першу чергу, їх [правил] функція полягає в забезпеченні безпеки персоналу й осіб, які там утримуються, а також встановленні режиму їх перебування. Законне затримання провадиться тоді, коли цього потребують інтерес бороть-

би із злочинністю, розкриття та розслідування злочинів, й воно дозволяє ізолювати підозрюваних у скоєнні злочинів осіб від суспільства на передбачений законом термін. В ході візиту необхідно постійно про це пам'ятати й розуміти, що від дотримання моніторами правил поведінки в ІТТ залежить не тільки результат діяльності мобільної групи, але й їх власна безпека, а також – безпека й інтереси осіб за межами ІТТ.

5. Обережно й з усією відповідальністю ставитися до інформації, отриманої в ході візитів, й розголошувати її тільки в узагальненому вигляді й після узгодження з колегами по мобільній групі.

Яку інформацію отримують учасники мобільної групи?

В першу чергу, це буде інформація, що стосується умов затримання й утримання підозрюваних у злочинній діяльності осіб. Детально вона описана в алгоритмі проведення візитів. Монітор повинен детально ознайомитися з

тим, за яких обставин, чи на законних підставах було затримано особу, чи була у нього/неї можливість поінформувати родичів, близьких, знайомих, адвоката, чи ознайомили його/її з правами та інше. В ході візиту, монітори будуть постійно стикатися із скаргами утримуваних й розповідями про порушення їхніх прав у той чи інший спосіб. Більш того, у завдання монітора входить збір об'єктивної і чесної інформації. Однак, необхідно пам'ятати, що жодному з джерел – ані начальнику відділку, ані затриманій особі – остаточно вірите на можна, оскільки наведені ними дані потребують перевірки.

**Чому інформація може бути
використана тільки
в узагальненому вигляді
й після узгодження?**

До складу мобільної групи входять люди із різною фаховою підготовкою та різного роду занять: юристи, медичні працівники, соціальні працівники, педагоги, психологи; правознавці, міліціонери, громадські діячі тощо. Всі вони мають іноді полярні погляди

на те, що відбувається в ізоляторі тимчасового тримання або у відділку міліції взагалі. Але при здійсненні моніторингу дотримання прав людини у спеціальних установах міліції члени мобільною групи повинні презюмувати здатність міліції самостійно усунути порушення прав людини і покарати посадовців, які їх вчинили. Тому забороняється розкривати дані про інформантів, про обставини конкретного порушення, доки не буде вжито необхідних заходів з боку міліції.

6. За будь-яких обставин, незалежно від того, яку саме організацію монітор представляє, дотримуватися принципів неупередженості, об'єктивності та інших принципів в ході роботи в мобільних групах, а також в ході висвітлення результатів їх діяльності.

КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ МОНІТОРИНГУ

«Не нашкодь!» Незважаючи на благі наміри та спроби, монітор може і не мати засобів для

забезпечення безпеки жертв і свідків порушень. Наприклад, можливий конфлікт інтересів створюється потребою монітора в отриманні інформації і потенційним ризиком для інформанта (жертви або свідка порушення). Монітор повинен піклуватися про людей, які надають інформацію. Як мінімум, дія або бездіяльність монітора не повинна піддавати небезпеці жертв, свідків або інших осіб, із якими він вступав у контакт, або чув про те, що відбуваються дії з розслідування порушень.

Об'єктивність і неупередженість. Бути неупередженим й об'єктивним – означає незалежно, сумлінно, всебічно проводити збір даних в ході моніторингового візиту, а також розглядати та аналізувати їх. Виключається намагання приховати будь-які факти або події, чи, навпаки, викликати ажіотаж шляхом викривлення будь-яких незначних, неправдивих, неперевірених подій або свідчень.

Монітор повинен завжди пам'ятати про те, що моніторинг прав людини є незалежною діяльністю. До кожного завдання чи інтерв'ю слід підходити неупереджено, з урахуванням застосування мандата і враховуючи міжнародні стан-

дарті. Порушення та/або зловживання всіма сторонами мають бути розслідувані з однаковою ретельністю. Присутність монітора не повинна розглядатися однією із сторін як перевага над іншою.

У ході візиту й після його закінчення монітори стикалися й будуть постійно стикатися з різноманітними складнощами. Іноді такі складнощі будуть пов'язані з невизначеністю правових ситуацій, до яких вони потрапляють, іноді – із моральними дилемами. Не виключено, що монітору доведеться спілкуватися з вкрай неприємними для нього особисто людьми (бродяги, особи, які страждають на алкогольну або наркотичну залежність тощо), вислуховувати провокуючі висловлювання або розповіді, які можуть викликати в ньому/неї бурю емоцій. Однак, жоден з наведених фактів не повинний вплинути на здатність об'єктивно оцінювати й описувати те, що побачить монітор. Як свідчить досвід проведення відвідувань, іноді можна стикнутися із значним протистоянням з боку адміністрації спеціальної установи, але, у той самий час, не зафіксувати там жодного значного пору-

шення прав людини. Крім того, слід розуміти, що метою моніторингового візиту є не захист корпоративних інтересів працівників міліції чи, навпаки, пошук компромату, який ґрунтується на переконанні, що в міліції «обов'язково порушують». Переконання, що в завдання мобільної групи входить об'єктивний «зріз» інформації, повинно бути фундаментом діяльності монітора в ході візиту й підготовки звіту.

Чуйність. Під час інтерв'ю з жертвами і свідками монітор повинен відчувати ті страждання, яких зазнав індивід, також як і потребу зробити необхідні кроки для забезпечення безпеки індивіда – принаймні хоча б залишатися на зв'язку. Монітор також повинен розуміти проблеми повторного переживання травми і непрямой віктимізації.

Публічність. Монітор повинен бути впевненим у тому, що як поліція/міліція, так і особи, які утримуються, обізнані з діяльністю моніторингової інспекції. Публічність монітора може стримувати порушення прав людини. За загальним правилом, присутність відкрито діючого монітора може забезпечити деяку міру

захисту особам, яких помістили в установи, оскільки потенційні порушники НЕ ХОЧУТЬ, щоб за ними спостерігали. Також явна присутність діючого монітора може додати певності індивідам або групі, що можуть стати потенційними жертвами. Більш того, видима присутність може допомогти відновити довіру у важливих постконфліктних процесах, таких як упізнання, відтворювання обставин і обстановки події та розслідування.

Безпека. Цей основний принцип відноситься до безпеки як самого монітора, так і осіб, з яким він/вона вступає в контакт. Монітор завжди повинен мати на увазі безпеку людей, які надають інформацію. Мають бути вжиті заходи щодо захисту особи інформантів, опитуваних, свідків та ін. Правозахисник не повинен обіцяти нереальні гарантії безпеки свідка або індивіда, повинен уникати розвитку нездійснених надій і повинен бути впевненим у реалізації всіх заходів щодо захисту жертви або свідка.

Повага до державних органів. Монітор повинен постійно пам'ятати про те, що його головним завданням і роллю є стимулювання

державних органів вдосконалювати свою поведінку. Монітор повинен поважати належним чином функціонуючі державні органи, вітати поліпшення, шукати шляхи стимулювання державної політики і практики, які будуть застосовуватися після закінчення моніторингової місії.

Довіра. Довіра до монітора є критичним чинником для успішності моніторингу. Монітор не повинен давати ніяких обіцянок, яких він, напевно ж, не зможе ні дотриматися, ні виконати. Опитувані особи повинні довіряти моніторові, інакше вони не захочуть співпрацювати й надавати надійну інформацію.

Конфіденційність. Дотримання конфіденційного режиму інформації є надзвичайно суттєвим, оскільки порушення цього принципу може мати серйозні наслідки: (а) для опитаної особи і для жертви; (б) для довіри моніторові; (в) для рівня довіри до самого моніторингу в місцевого населення; і як наслідок (г) для ефективності моніторингу. Монітор повинен запевнити свідка, що отримана інформація матиме строго конфіденційний характер. Монітор повинен запитати зго-

ди в опитуваної особи на використання отриманої інформації в звіті про стан дотримання прав людини або з іншою метою. Якщо особа не захоче розповсюдження інформації про себе, можливо, вона дасть згоду на використання інформації в більш узагальненому вигляді, без розкриття джерела.

Чесність. Монітор повинен виконувати призначені завдання сумлінно і чесно. Він повинен поводитися з усіма інформантами, опитуваними і колегами пристойно і з повагою.

Професіоналізм. Монітор повинен підходити до виконання кожного завдання професійно. Він має бути обізнаним, старанним, компетентним і вимогливим до деталей.

Дотримання мандату. Детальний мандат (компетенція) описує всі можливі повноваження монітора, а також інших сторін, які беруть участь у моніторингу. Кожний монітор повинен докласти зусиль для повного і чіткого розуміння мандата, постійно пам'ятати про нього, вчитися, як його використовувати та інтерпретувати в кожній окремій ситуації.

Знання стандартів. Монітор повинен знати міжнародні стандарти, які є релевантними для

мандата і застосовні в кожній конкретній ситуації. Міжнародні стандарти у галузі прав людини (ПЛ) не тільки окреслюють мандат монітора, але також забезпечують серйозну правову основу та легітимність його роботи.

Демонстрування здорового глузду. Скільки б не було принципів, як би вони не підходили в даній ситуації, – вони не можуть замінити здоровий глузд монітора. Він повинен демонструвати здоровий глузд завжди і за будь-яких обставин.

Консультування з іншими колегами. Мудрість сходить своїми витокami до дискусії і консультацій. Коли монітор має справу зі складною ситуацією, межовим для мандата випадком, або коли є сумніви, завжди мудрим рішенням буде проконсультуватися з іншими колегами і, якщо можливо, старшими за статусом і віком.

Послідовність, наполегливість і терплячість. Збір важливої і точної інформації щодо документування ситуацій з порушеннями прав людини може бути складним і тривалим процесом. Не завжди можна отримати негайні результати. Монітор повинен продовжувати свої

спроби до завершення всебічного й ретельного розслідування, коли будуть досліджені всі джерела інформації, а також отримано чітке уявлення ситуації. Звичайно, бувають випадки, коли необхідне невідкладне втручання, тобто коли є докази неминучої загрози конкретному індивіду або групі. Монітор повинен належним чином реагувати на такі невідкладні ситуації.

Акуратність і точність.

◆ Головним завданням моніторингу є надання важливої і точної інформації. Інформація, отримана монітором, має служити основою для невідкладних або подальших дій керівництва органу, дій правозахисної організації. Отримання значимої та точної інформації вимагає ретельних і добре документованих звітів.

◆ Письмові звіти завжди є більш значимими з метою уникнення недоліку точності, чуток і непорозумінь. Звіти моніторів мають відображати глибину дослідження; мають бути складеними належним чином; мають містити КОНКРЕТНІ факти, чіткий аналіз і корисні рекомендації.

7. Не давати обіцянок приватного характеру, які виходять за межі мандату, порушують норми закону.

**Які обіцянки маються на увазі,
за яких обставин вони можуть бути
надані, і яку поведінку слід обрати?**

Монітор в ході відвідування проводить бесіди з особами, які утримуються у ізоляторах тимчасового тримання. Такі особи можуть бути реальними жертвами катувань та жорстокого поводження з боку працівників міліції і розповісти про це монітору з надією на *персональну* допомогу у розв'язанні проблеми. Але монітор не виступає у особистій якості, він не є учасником кримінального судочинства, а тому не має повноважень процесуального впливу. Монітор не може гарантувати захист жертв/свідків тортур та жорстокого поводження, тому є неприпустимими обіцянки на кшталт «ви мені розповісте про події, а я вам забезпечу захист». Якщо інформант не бажає самостійно розповісти про обставини події, необхідно відшукати інші джерела інформації про нього/неї та якомога всебічніше зазначити у звіті отримані дані.

8. Ні за яких обставин монітор не повинен втручатися у хід дізнання, досудового слідства або судового розгляду.

Що може вважатися втручанням у хід розслідування та чому заборонено роботи це?

Як свідчать дослідження, значна більшість порушень прав людини відбувається на стадії до порушення кримінальної справи, тобто під час затримання та доставляння до суду або обрання запобіжного заходу. Кримінально-процесуальний кодекс України має вичерпний перелік учасників кримінального судочинства й серед них на сьогодні немає відвідувачів з моніторингових груп. Зважаючи на це, монітор повинен сконцентруватися на етапі «до першого допиту», вияснити детально, що відбувалося до складання протоколу про затримання або проведення першого допиту. Втручанням у хід розслідування можуть вважатися оціночні судження стосовно учасників кримінального процесу, сумнів стосовно справедливості обрання запобіжного заходу, тяжкості злочину тощо.

9. Не використовувати в особистих цілях інформацію, яку отримано в ході візиту.

Як використання інформації в особистих цілях може вплинути на роботу мобільних груп і ситуацію із дотриманням прав людини?

Особа з моменту входу до складу мобільної групи перестає представляти особисті інтереси, а стає невідокремлюваною часткою моніторингової групи. Тому дані, які стали відомі в ході моніторингового візиту та у зв'язку із ним, є надбанням всієї моніторингової групи, торкаються інтересів інформантів, потенційних жертв, працівників міліції. В зв'язку з цим членам мобільної групи заборонено використовувати інформацію, отриману у ході візиту, будь-де, крім звіту. Це не означає, що член мобільної групи повинен «поховати» її у звіті, але він має дати можливість міліції відреагувати на таку інформацію, а лише потім вживати необхідних заходів за отриманою інформацією, погодивши її заздалегідь із іншими учасниками мобільної групи, інформантом.

10. Боротися із будь-якими формами порушень прав людини.

Як учасник мобільної групи повинен боротися з порушеннями прав людини?

Боротьба учасника мобільної групи з порушеннями прав людини, по-перше, полягає у формуванні непримиренного ставлення до таких порушень, тобто порушення прав людини не може бути виправданим аніякими обґрунтуваннями. Член мобільної групи не має безпосередніх повноважень щодо впливу на виправлення конкретного порушення, але постійний моніторинг ситуації дозволяє опосередковано впливати на її виправлення. По-друге, мобільна група з моніторингу дотримання конституційних прав та свобод громадян є спільною дією правозахисників та представників міліції. Таким чином, вплив на ситуацію з порушеннями прав людини полягає у взаємодії з органами міліції, а не протидії та протистоянні.

11. Підтримувати ефективні й професійні стосунки із іншими учасниками мобільної групи, які засновані на взаємній повазі й розумінні законної й рівної ролі кожного в процесі моніторингу.

Хто є учасниками моніторингу?

Мобільні групи з моніторингу забезпечення конституційних прав та свобод громадян сьогодні – це договірний орган. Він складається з представників двох груп: працівників міліції й представників правозахисних організацій. Міліція зробила значні поступки, дозволила безпосередньо відстежувати законність своїх дій й з цією метою допустила представників цивільного суспільства до об'єктів, до яких навіть не всі працівники міліції мають доступ. Представники громадськості в особі правозахисників, які погодилися взяти участь у роботі мобільних груп, також прийняли на себе деякі обмеження, які накладає на них цей вид діяльності (зокрема, обмеження діяльності в ході візиту мандатом, обмеження способів висвітлення результатів моніторин-

гу). Однак, незважаючи на обмеження, ці дві групи людей представляють величезну силу, яка спрямована на поступову зміну ситуації, що десятиріччями складалася між правоохоронними органами та громадянським суспільством.

12. Дотримуватися цього кодексу за будь-яких обставин, виходячи з переконання, що статус монітора уособлений довірою людей, права яких він/вона захищає

Чію довіру уособлює монітор?

Монітор, в першу чергу, є довіреною особою людей, які були піддані або можуть бути піддані затриманню. Однак, його/її місія значно більш багатостороння, аніж просто відвідування місць несвободи, можна стверджувати, що у власній роботі він несе відповідальність за свою діяльність у складі мобільної групи перед суспільством в цілому. Мобільні групи, враховуючи важливість їхньої місії, є не тільки джерелом унікальної інформації про дотримання прав людини в міліції, але й важли-

вим інструментом, який дозволяє взаємодіяти Міністерству внутрішніх справ із правозахисними організаціями на шляху до поліпшення практик поводження із затриманими, дотримання законності в ході оперативних та слідчих заходів.

**КОДЕКС ПОВЕДІНКИ МОНІТОРА МОБІЛЬНОЇ ГРУПИ
З МОНІТОРИНГУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ
ТА ГРОМАДЯНИНА В ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Матеріали, які містяться у цьому посібнику,
а також іншу інформацію, що стосується роботи
мобільних груп можна отримати на
www.mobilegroups.org

Харківська міська громадська організація
«Харківський інститут соціальних досліджень»
пр-т 50 річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080
www.khisr.kharkov.ua
e-mail: chernousov_2000@mail.ru
тел. +38(057)751-15-25
+38(097)222-59-01

Комп'ютерна верстка *Олег Мірошниченко*

Видавництво «Права людини»
61112, Харків, вул. Р. Ейдемана, 10, кв. 37
Свідоцтво Державного комітету телебачення
і радіомовлення України
серія ДК № 2275 від 30.08.2005 р.